

fet d'aquests espais el centre de la seva senyoria, el lloc on aplegarien els censos i des d'on controlarien homes i terres. Paradoxalment, doncs, aquesta integració dins el sistema feudal hauria permès la permanència d'unes estructures que havien nascut, precisament, per defensar-se'n.

Aquestes tres aproximacions, que comparteixen algun punt en comú però que també mostren clares diferències interpretatives, demostren que les sageres no són, ni de bon tros, un tema historiogràficament esgotat. Per això, aquest nou llibre de la «Biblioteca d'Història Rural» és molt oportú i hauria de ser, en els propers anys, una de les referències per reobrir el debat sobre els punts foscos que encara resten en l'espai de trenta passes al voltant de les esglésies medievals.

XAVIER MARCÓ I MASFERRER

---

VINYES, Pau (2010). *Visca la República! Joaquim Ventalló, periodista, polític, poeta i traductor*. Barcelona: Dux - Fundació Josep Irla.

---

Les biografies del creadors del periodisme esplendorós dels anys

trenta van apareixent de forma constant i són sovint degudes a la tenacitat d'algú que «s'enamora» del personatge, com han fet per exemple Josep M. Finestres amb Josep M. Planes, Francesc Canosa amb Domènec de Bellmunt o tants d'altres. Darre-rament ha aparegut la biografia d'un dels periodistes més representatius dels anys vint i trenta, i més conegut com a periodista que com a escriptor —és autor també de poemes i d'una novel·la—, tot i que fou en el periodisme on s'abocà de ple. Tota la seva trajectòria està vinculada a aquest ofici i a la catalanitat. El domini de la llengua i la necessitat de guanyar-se la vida amb una activitat noble i lligada a la cultura catalana féu que Joaquim Ventalló, traductor de *Tintin*, entrés a les llars de molts catalans. Per als historiadors és l'home vinculat a ERC i regidor durant tres anys en el consistori barceloní; per al món de la cultura, el periodista que es va estrenar públicament guanyant concursos, ja fossin jocs florals o sobre cuplets, en *El Día Gráfico*. El seu moment de plenitud professional van ser els anys de *La Publicitat* (1924-1930) i *L'Opinió*, que va arribar a dirigir fins als Fets d'Octubre, però també va col·laborar amb una munió de mitjans: del setmanari *L'Esport Català* (1925-1927) a la revista política de Carrasco i Formiguera *L'Esteve* (1921), i de

les publicacions de la seva Terrassa nadiua, com *La Pàtria* (1917), a *Recull* (1967) i *Avui* (1976), passant per les de l'exili, amb les quals col·laborà amb generositat. La presència de Ventalló ocupa una part important del periodisme català i d'ací la importància de l'estudi, descriptiu, abundós en les dades que aporta com a fruit d'una pacient recerca.

Es destaca en el treball la presència de Ventalló en temps difícils. Així, mantingué la secció de *La Vanguardia* dedicada als llibres en català de 1967 a 1988 i, com que res no li fou aliè, va ser present en la premsa humorística i en la cultural. Ventalló pertanyia a la generació que va viure amb normalitat el fet cultural –diaris, revistes, tertúlies...–, i ho va patir amb l'exili i la depuració per haver volgut ser un home lliure i en un país lliure. De *Mirador* (1930) i la direcció de *L'Opinió* (1931-1934) hagué de passar al silenci i posteriorment a *Destino* (1966); només es podia esplaïar en el món privat de les cartes o en les revistes catalanes de Mèxic, Xile i Argentina. Fins a *Tele-Estel* (1967) en català i *Tele-eXpres* en castellà (1967), la seva trajectòria és repassada per Pau Vinyes amb voluntat d'exhaustivitat, gràcies al fet d'haver accedit als arxius familiars, i se'ns ofereix en una pulcra edició, molt ben il·lustrada i millor anotada.

Ventalló no va ser rehabilitat fins al 1978. El silenci, la vergonya de patir un règim opressor, resten només salvats per la dignitat de l'excel·lència de la feina feta, com la qualitat de les seves traduccions de *Tintin*, o l'afany de servei, com la columna dedicada al llibre català. Ens caldria ara, potser a càrrec del mateix especialista, la presentació d'alguna antologia de textos, com la reedició de l'entrevista mítica a Samitier o l'opuscle *De cara a la independència* aparegut el mateix 1939, on palesa el sentit inequívoc del seu pensament i la seva vida. Amb plena coherència, va haver d'exiliar-se a París fugint de la FAI i s'hi va haver de quedar fugint del franquisme. Pau Vinyes narra amb eficàcia narrativa, glosa una vida de periodista, prepara el terreny per conèixer l'obra representativa de Ventalló sobre la guerra del Marroc, l'ensenyament a Barcelona o el món polític catalanista de l'exili. Certament, es podria acudir a més arxius judicials o militars i exhumar-hi les opinions i els fets de «col·legues» seus en la trajectòria de la repressió.

La història ha de ser plena, i l'etapa que va de 1943, quan arriba de l'exili, fins que mor el 1996 pot donar més llum sobre l'escarni de fets com no rebre autorització per tornar a la feina, raó per la qual es va veure obligat a signar a *La Vanguardia*.

*dia* amb les inicials («J. V.»), tal com explicava en una tertúlia amb amics –Faulí, Cruells...–, o com li van denegar la jubilació (1980) amb un indigne document de nou folis que caldria que fos conegut per mostrar com les gastaven els franquistes amb qui va treballar tant per les idees i pel país. Vinyes ha tret la pols d'una vella història i el resultat és una excel·lent aportació biogràfica sobre un dels noms més dinàmics i humans del periodisme del segle xx.

JOSEP M. FIGUERES

---

FIGUERES, Josep Maria (2010). *Periodisme en la Guerra Civil*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

---

La Guerra Civil espanyola (1936-1939) és un dels esdeveniments més importants de la història contemporània i no és estrany, doncs, que sigui un dels temes que més estudis, recerques i llibres ha omplert. L'esclat del conflicte entre nacionals i republicans a causa del fracàs del cop d'Estat que pretenia acabar amb la República i la posterior victòria franquista van marcar l'esdevenir de la història d'aquest

país. La fidelitat republicana de Catalunya durant la guerra va ser un dels trets distintius del territori, i aquesta certa originalitat ha fet que sovint l'estudi s'hagi centrat únicament en l'evolució de la guerra al territori català. El periodisme de l'època –sobretot l'escrit–, en tant que era i és el principal instrument de transmissió d'informació i d'ideologies, ha estat una eina fonamental per als autors que han intentat interpretar i donar a entendre el conflicte. El llibre que ressenyem és un exemple d'aquesta aflluència d'obres relacionades amb aquest tema, però intenta anar més enllà dels tòpics que consideren els periòdics com a simple propaganda que no aporta dades rellevants sobre el conflicte, sobretot a causa de la censura del moment.

Josep Maria Figueres (Vilanova i la Geltrú, 1950) és llicenciat en Història moderna i contemporània per la Universitat Autònoma de Barcelona i exerceix de professor d'Història de la comunicació a la mateixa universitat. S'ha especialitzat fonamentalment en la premsa catalana i ha publicat una trentena de llibres i estudis sobre aquesta temàtica, entre els quals podem destacar *Informe sobre la premsa en català* (1990), *Diari de Barcelona* (1992), *Madrid en guerra* (2004), *Entrevista a la guerra*